

ZVONI

Leto III. ————— List 24.

NA DUNAJI 15. DECEMBRA 1877.

LEPA VIDA.

Roman. Spisal Jos. Jurčič.

(Konec.)

ENOINDVAJSETO POGlavJE.

Adrijansko morje je ležalo gladko in svetlo v večernem jesenskem solnci, krasen pogled z vzvišene kraške obale. Človek bi bil ta prizor gledal in se ga nagledati ne mogel, pa rekel: ej, lep je ta svet, radujmo se ga, dokler živimo, saj dolgo ne bomo, in kader nas ne bode, veselili se ga bodoje drugi, če bodo pametni.

Ali Samorodov ovčar Stóklas ni gledal velikanske podobe gladkega morskega lica v večernem jesenskem solnci. Koracál je za ovcami, ki so se pasle pred njim med skalovjem po borni travi, pa skoro ničesa ni videl, ne svoje ljubljenske velike bige, ki je zadnja mlade imela, ne najmlajše bácke, posebno ljube, ne starega ovna, na katerega je imel sicer posebno pozorno oko, ker znal je njegovo čedo zapeljavati. Ničesa ni videl, kot zadnjim ovcam repe in časi malo herbta, pa svojega psička, ki ga je žalostno hodil gledat, kakor bi hotel vprašati: „Kaj ti je, Stóklasek, suha goba, kaj jokaš? Glej, ti in solza, to se ne sklada, kedó bi dejal, da si tak?“ In tam za skalami se oglasi znani klic „hoj-hój!“ Vselej je znal Stoklasek odgovoriti preko skal in dupelj še z lepšim „hoj-hój!“ Ali danes mu je tako gerlo zderhavaló, tako goltanee davilo, glas jemalo, sapo zapiralo, da še s psom govoriti ni mogel, ne z veliko bigo, kako še da bi zaúkal, da bi slišal sosednji pastir ovác najemnikovih na Basnigojevini. Ali ravno kar mu je v njegovi žalosti treba bilo človeka, in ker ga je tudi prijatelj ovčar zopetno klical, začne svoje ovce poganjati navzgor proti njemu, óni pa svoje poganja doli. Pa danes Stóklasek ni serdito bičal svoji jati debelih malo občutnih kožuhov, temveč pomalo in mehko je padal sukani jérmen po ovčjih

herbtéh, kakor legak opomin ali pastirska prošnja: stópi, stópi, živalca, dve pedí naprej! Ko sta blizo prignala, drug do drugzega, pustita čedo, ter se bližata kakor dva vojskovodji v Agamemnonovem času, psa sta jima za pobočnika.

„Sédi no, da kaj poveš. Kaj je vendar doli pri vas na Samorodini? Čudno govoré in pripovedujejo. Je li res, da ni gospodarja več? Da so ga ujeli tisti gerdi hudi zamúrei in ga ne dadé več od sebe, temuč ga bodo živega na raženj deli in pekli, zato ker jim je žena njegova úšla?“ vpraša sosednji ovčar Stoklasa, ko je bil do njega prišepal in terdo na terda tla sél, kakor da bi se na mehko blazino spustil.

„Zamúrei?“ vpraša poslednji, „e kaj pa! Kedó je dejal, da je med zamuree pal? Med Lahe je pal, Lahe, tam med one onkraj morja in nikoli več ga ne bom videl, umorili ga bodo, pravijo vsi takisto“. Stoklasa zopet jok posili.

„Sóli se. sóli! Če ne boš njegovih ovac pasel, e nu, bodo pa, čegaver že drugzega. Ne veš, kakó te je enkrat tepel tu le doli?“

„O tepel! Naj me tepe, da me potepe, naj koža od mene visi, kakor iz lipovega lubja plašč, naj mi oklesti pol zadnje opláti proč in proč, samo da bi me še mogel, da bi ga še živega videl“, reče Stóklasek, poštena duša, in jaz verujem, da mu je bila živa istina, kar je možiček govoril.

„A zakaj ga bodo umorili, praviš?“

„Ko bi jaz vedel! Ali nekaj hudega in groznega mora biti, ker od tistega časa, kar je naša gospodinja to zvedela, čisto je iz uma, ne vé kaj govori, meša se ji, da je človeka strah pred njo. Pomisli si, včera je dobila za hlevom, in kaj stori? Poleno, leseno poleno s tnala mi moli in pravi, da je nož, nož, čuješ! in hoče, da naj ji ga jaz v srece zasadam. Hitro sem bil na óno kraj hleva izbéžal in smuknil po lestvi na hlev, od groze sem se tresel, dokler nisem dva očenaša zmolil in vero“, pripoveduje Stoklas.

„Ali kaj je vendar naredil? Nekaj vendar pravijo?“

„I, meni se zdi, da jih je sila potolkel, tako za kakove pol vojske. Mendà so ga že dražili, da so mu jezo zbudili. Kader je pa naš gospodar jezen, joj, ti ne veš, kakovo moč ima!“

„A Lahí so ga vendar“.

„Ní vrag, ko jih je toliko. Saj še ose, če jih je cel osir človeka do smerti opikajo, če mu vse pridejo do kože“, dejal je pastir. Jezdec se je prikazal po potu proti Samorodini.

„Kedó je óno?“

„Jej, to so gospod“, reče Stóklas in vstane.

Gospod je bil samo župnik, ki je počasi na konji prihajal.

„Tega vprašaj, on na tanko vé vse, ker je brat“, svetuje sosednji pastir.

„To je, da vé. Ali jaz si ne upam vprašati. Pojdi ti. Jaz vem, da je dolgo z doma bil že dvakrat. Gotovo je bil šel čez

morje in mislili smo, da ga bođe otel ali izmolil, ali odkupil, ali kakor je božja volja. A glej, sam je. Pojdi, vprašaj!“

Oba stopita k bližnjemu potu.

„Kakó je gospodinji?“ vpraša župnik Stoklasa.

„Nisem je videl danes“, odgovori ta in župnik počasi mimo jezdi.

„Ali je res, da bodo gospodarja Samoroda Lahi umorili?“ vpraša boječe sosednji pastir.

„Molita zanj“, odgovori župnik in odjaha.

Ko sta pastirja ugibala, da mora biti res hudo zanj, če je že molitve treba, kakor za umirajoče, prišel je bil župnik do svoje rojstvene hiše.

Poznalo se je, da ni tu pravega očesa več. Vse je bilo razvlečeno, družina je delala, kar in kolikor je kedó hotel. jemali so, kjer je bilo kaj.

Notri v veliki izbi je našel Vido. Serpó ga je pogledala a nič ne izpregovorila. Sedela je na klopi pri veliki peči, oblečena samo na pol, neomita, zmeršenih las, otlih oči, bleda in suha — Vida, a nobena podoba lepe Vide več.

„Kakó ti je?“ vpraša on.

Nobenega odgovora.

„Pojdeš z menoj? Anton bi rad s toboj govoril, rad bi ti povedal, da je vse pozabljeno, vse odpuščeno“, reče župnik mehko in glasno.

A ona se ne gane. Dekla pride notri in župniku pové: „Večidel tako sedé in ne govore in ne slišijo“. Zastonj se je župnik trudil, da bi jo do govorjenja pripravil. Ničesa se ni spominjala, ničesa vedela v tem hipu.

Zblaznela je bila, ko je brala vest, da je njen mož umorivši njenega zapeljivca in enega onih, ki so ga za to prijemali, v zapor dejan in čaka smertne kazni od neizprosnega tujega zakona.

Ona je bila grešnica, a njega je spravila v smert! On, najpoštenejši mož, za njen greh mora svoje življenje pustiti. Misel, ki je pač tako velika, tako strašna, da je zmožna, uničiti vezi, ki vežejo duh in telo, uničiti ono veliko moč, ki dela človeka za človeka.

Žalosten je župnik na zadnje poleg neme ženske sam obsedel nem in se udal otožnim mislim. In daleč jih ni bilo treba iskati. Tu pred njim je sedela ženska, ki se v sreči svoje sreče ni zavédel, ki je hotela srečnejša biti, a je prišla v največo nesrečo. Nezadovoljnost z malim želi velicega; z dobrim in dosežnim ne nasiten. išče človek boljšega, najboljšega, a najde ne le slabše nego pogin svoj in družih.

DVAINDVAJSETO POGlavJE.

Med štirimi stenami v mali izbici v Benetkah, v katero je puščalo samo malo, debelo omreženo okence nekoliko solnčne luči, sedel je nekedaj ponosni Anton Samorod na surovem lesenem stolu

in glavo ob mizo podpiral. Kakor se je pregenil, zarožljalo je železje na njem, ki mu je roko in noge težilo. Na mizi je bil verč z vodo in vinom, kruh in druge jedi. On ni tajil pred sodniki, in tajiti bi bilo zastoj. V pričo ljudi je našel Paolija v kerčmi, pritisnil ga v kot, tam sta šepetaje govorila, a le malo časa, potem je Paoli zakričal in padel v serce zaboden. Samorod je bežal skozi duri ven, a ljudje za njim in zunaj so ga prijemali. A ni šlo lahko, več jih je bilo ranjenih, med temi eden, ki je bil javni stražnik, tudi usmerten. Zdaj je Samorod čakal sodbe. Ni bilo dvombe, kakšne. Glavo za glavo je veljalo pri benečanskih republikaneih tako, kakor drugod.

Pervi dan zopora Samorod ni mislil družega, nego o svojem zadostenji, o sebi nič. Zdelo se mu je kakor samo ob sebi razumno, da tu ne ostane, da že kako premaga vsa protivja. Ali kmalu je prišla hladna kri, premislek mu je razjasnil celo njegovo stanje. Smerti se ni bal, ali zdaj še ne bi bil rad umerl, doma bi bil rad še opravil, kar se možévi pristuje, potem naj bi bilo, kar hoče. Pa tudi v tej misli se je izpremenil, čem jasneje mu je bilo njegovo položje.

Pisal je bil bratu. On je bil prišel precej. Prepričati se je moral nesrečni mož le, da ne z denarjem, ne s prošnjo ne more za brata ničesa, ničesa storiti. Kar pa je bilo poskušati mogoče, poskušal je vse.

Samota in bližnjest smerti omeči človeka. Tako je tudi Anton v svoji ječi kmalu drug postal. Naročil je bratu, da mu privede sina, da ga še enkrat vidi. In ko mu je brat prigovarjal, naj tudi ženo pusti k sebi, ker to je edini pomoček, da zopet k umu pride, bil je zadovoljen in pripravljen vse pozabiti.

Z nesterpnostjo je čakal svojih. In ko je ob nenavadnem času ključ v ključavnici zarožljalo, stresnil se je čuvši glas svojega sinka. Vzel ga je v naročaj, na eno koleno, dete se ga je oklenilo okolo vratu in zapazivši železje na očetu, vprašalo je nedolžno:

„Kaj imate pa to?“

Dete ni vedelo, da sedi zadnjič očetu na kolenu, vtis novega prizora mu je bil imenitnejši, nego kakova skerb.

„In kje je ona? Ni hotela priti?“ vpraša Anton brata.

„Ne more več“, odgovori župnik zamolklo.

Ujetnik spusti svojega dečka, da mu s kolena zdersne, ter vstane počasi, kakor da ne bi mogel sedeč slišati, kar je njegova duša precej slutila.

„Zakaj ne, izreci, ne čakaj“.

„Na tem svetu je ne boš več videl“.

„Umerla?“ hlastne Anton še bolj obledel.

„Dà! Bog jo je rešil vsega duševnega terpljenja“.

Samorod pade na stol, glavo povesi in čez nekaj časa reče:

„Ti veš, kaj mi je storila, koliko bridkosti, in da je kriva, da sem tu, in da dolgo ne bom več. Ali tega ti ne veš, kakó sem hrepeneče želel še enkrat videti jo, le še enkrat videti jo na tem svetu“.

Ko je to izgovoril, dvignejo se mu korenjaške, široke persi, kakor da bi se hotele razpočiti in glasno zajoka. Staršemu bratu so se tudi tihe solze polile in ko je otrok videl očeta in strica plakati, plakal je še on; celo stari ujetničar, vajen podobnih prizorov, pogledal je v stran in zarožljajal s ključi, kakor da bi hotel reči: „Pustite jok, kar je, to je, malo časa še imate, dogovorite se o svojih stvaréh“.

In res so imeli malo časa.

Štiri dni po tem prizoru je tirjala državna pravica benečanska Samorodovo življenje.

Sin njegov, mali Tonček je dorastel, šolal se, postal pač velik gospod. Ni nam znano, ali se je večkrat spominjal svojih roditeljev, to pa vemo, da narod je to daleč okolo dolgo in različno pripovedoval v pripovedi in pesmi o lepi Vidi.

R O S A N A.

IX.

Skalarjevo domovje je bilo zares, kakor je pravil Somrak, vse izpremenjeno; kakor odurno prej, tako prijazno je bilo zdaj. Grad je bil z nova ometán in pobeljen; okna prej oprášena, otemnela, bila so zdaj čista kakor zerkalo. Prostor pred gradom je bil predelan v lep vert. Kjer je nekedaj životarila med peskom redka trava, osat in drug plevel, cvele so zdaj v snažnih gredicah žareče centifolije, pelargonije in druge pisane cvetice, kakoršnih ní bilo prej nikedar videti v tem kraji. Bodeče robidovje okrog se je bilo umaknilo raznoverstnemu plemenitemu germovju. Sreča je bila prišla na Skalarjev dom in njeni žarki so blagodejno obsevali in ogrevali vse prostore in njih prebivalce.

Skalar je bil zdaj vertnar, samo vertnar. Glejte ga tam, kako se pridno kreta med gredicami sključen, a ne od starosti, s pralico v roki. Tam malo sitnega plevela popleve, tu cveticam perst zrahljava, presaja in kar je enakih vertnarskih opravil.

Ne sam! S podpasanim krilom, zavihanimi rokavi, s škropilnico v roki se suče med cveticami Rosana, lepa vertnarica! Zdravje, veselje, sreča ji sije z obličja, iz očí. Tako zdrava, vesela in srečna, kako bi mogla tiha biti! Zdaj se pogovarja z očetom, zdaj se sladko zasmee, vmes zapoje kratko pesmico, kakor ji pride ravno na misel. Srečni oče odgovarja, posluša, zdaj pa zdaj si ne more kaj, da bi se ne sklonil po konci, ter ozerl se vanjo. Srečni človek malo misli, eno misel pa je Skalar skoraj gotovo imel, ko je gledal svojo lepo hčerko: „Med cveticami najlepša cvetica je vendar moja Rosana!“

V tem trenutji priteče in prisopiha deček iz vasi na grajski vert. Ko zagleda Skalarja, vpije že od daleč:

„Hitro, hitro, gospod! Pomagat! Marko je zaboden, toliko

da še diha. Somrakov stric vas prosijo. Tecite, tecite, da ne bo prepozno!“

„Precej pridem; teci pa povej jim, da naj bodo mirni!“.

In Skalar pusti svoje verinarsko orodje, ter hiti v grad, da vzame sè seboj, česar treba v takih slučajih.

Konj je že stal osedlan na dvorišči, kakor je bilo rečeno slugi, ko pride Skalar s potrebnimi pripravami doli. Mudilo se je, vendar predno zasede konja, ne more da bi ne skočil pogledat, kako je hčeri na vertu; gotovo se je ubožica hudo prestrašila take novice.

In res se je bila Rosana prestrašila. Zgrudila se je bila od straha, na tleh je čepela, kakor brez zavesti, ko pride oče. Njegove stopinje jo zdramijo: kvišku plane, okolo vratú se oklene očeta in strastno vpije:

„Rešite ga, rešite ga, oče! Hitite, pomagajte, dvojno življenje rešite: jaz ne morem živeti brez njega!“

Zdaj je bilo Skalarju vse jasno. Mlada ljubezen tako dolgo skrivana, zatajevana proderla je deklici siloma iz deviškega serca v tem strašnem trenutji.

„Mirno bodi, ljubo dete“, tolaži jo oče, „jaz storim, kar je v moji moči“.

„Hitro, hitro, oče, čas poteka: midva tu govoriva, in on umira! Z vami grem, vzemite me sè sabo, oče; jaz ne morem sama tu ostati, strah bi me umoril, strašna negotovost; videti ga moram živega ali — o Bog, o Bog!“

Kaj je hotel oče? Moral je ustreči želji svojega otroka. Kako bi jo bil mogel samo pustiti v takem stanji!

Malo potem je dirjal na vso moč konj sè Skalarjem in njegovo hčerjo iz grada proti Somrakovi hiši.

Vse polno ljudstva je bilo zbranega pred Somrakovo hišo, kamor so bili prinesli ranjenca, ker je bila najbližja. Vse je bilo zbegano, preplašeno. Glave so stikali in ugibali. „Poznikov ga je, nihče drug“.

— „Jaz sem ga videl, ko je bežal kakor divja zver po Prilesnikovem smerečji; strah me ga je bilo, prav tak je bil, kakor Kanj!“ — „Jaz sem zmirom mislila sama pri sebi, da iz tega ne bo nič dobrega“.

— „Po Skalarja so poslali; če mu more kedó pomagati, on more“.

— „Da bi le že skoraj prišel!“ — „Glejte ga, tam le doli, na konji, kako dervi! Zdaj, zdaj bo tu!“ — „Pa dekleta ima pred sabo na konji!“

Govorica potihne, ko pridervi Skalar med nje. Toliko da ni konj koga pohodil: jezdec ní pazil. Konja vstavi, izpusti Rosano na tla, potem stopi sam s konja.

„Kaj tu zijala prodajate!“ zagrozi se nad ljudmi. „V stran, vsak po svojem opravku! Tu nikogar ne potrebujemo. Pokoj!“

Množica se nehotoma odmakne nekoliko v stran. Skalar gre z Rosano v hišo. Tudi tu je bilo vse polno ljudi, tako da se s težka skozi nje prerineta. Skalar jih vse odpravi, potem vrata zaklene.

V stranski izbici, kjer je ležal ranjenec, najde Somrakove, starega Jelenka, Rezko in njeno mater; prosi jih, naj gredó iz sobe vsi.

„Mirú, pokoja je bolniku najprej treba, ljudje“.

Vsi gredó, da si s težkim srcem. Zdaj še le je bilo videti Marka. Znak je ležal, bled, mižeč; desnica mu je visela bleda ob postelji.

„Marko!“ zakliče ga Rosana, pade na kolena, prime mu merzlo roko, ter jo strastno poljublja.

Pri tem glasu, ki bi bil zbudil merliča, izpregleda Marko, a takoj zopet zamiži. Vendar tudi to je bilo že dovolj tolažbe Rosani.

„Marko, moj Marko, ne zapústi me; brez tebe ne morem, nočem živeti!“

„Če ti je drago njegovo življenje, tiho bodi!“ reče ji oče resno, žilo tipaje bolniku. Potem mu preišče rano, ki jo je bil za silo dosti dobro obvezal Jelenko. Rosana upira vanj oči nepremično, da bi mu brala z obličja svojo sodbo — življenje ali smert.

Storivši vse, kar more umen zdravnik storiti v takem slučaju, oberne se Skalar proti svoji hčeri, ter ji reče:

„Mirna bodi in — upaj!“

To je bil Rosani angelski glas z nebes. Mirna je bila poslej; samo eno željo je imela, eno misel, da ostane pri njem in mu streže. To ji je moral dovoliti oče.

Ko se je to godilo v stranski izbi, kopernelo je precej zraven, samo stena je bila vmes, ljubeče serce v smertnih bolečinah in težavah. Uboga Gregorjeva hči je vedela, o dobro je vedela, kaj je Marku Rosana. In zdaj je ona pri njem; ona prestreza morebiti zadnje poglede, zadnje besede njegove, in sama mora stati zunaj! Serce ji je bilo prepolno neskončne bridkosti. Ali deklica je Marka resnično, iz serca ljubila; njena ljubezen ni bila samopridna. V tem strašnem trenotji stori na tihem pri sebi, samo da bi ga rešila, ako mogoče, sveto obljubo, da se mu hoče prostovoljno odreči, ako ozdravi, da ga rada prepusti njej, ki jo on ljubi, vedela je, da jo ljubi. „Živi naj in srečen naj bode, če tudi ne z menoj“. Ta sklep ji je čudovito olajšal serce.

Ko odprè čez nekaj časa Skalar duri, ter naznani čakajočim, da je rana pač globoka, nevarna, vendar ne smertna, da se smé upati z božjo pomočjo, poljubi mu deklica roko s prevelikega veselja. Potem gre tiho v stransko izbo, podá Rosani roko, ter ji reče:

„Bodi vaš, gospodična, rada se vam umaknem. Samo to vas prosim, pustite, da mu smem streči z vami vred“.

Rosana ginena objame blago deklico.

V dobrih rokah je bil Marko.

X.

Zopet je sedela Rosana na ljubem svojem prostoru v tamnem smerečji poleg šumečega potoka; zopet je pela, pogovarjala se s potokom, a sedaj malo drugače.

Potoček ti moj, ne morem s teboj, Ti teci naprej, mirú ne imej,
 Sam teci čez skale, čez polje; Takó ti zapoved je dana;
 Dom našla sem svoj, tu oče je moj, Razglasi po vsej deželi, povej,
 Moj dragi tu — kje mi je boljše? Kakó je zdaj srečna Rosana!

Ko videl bi kjé, po svetu hité,
 Siroto ki joka v samoti;
 Sladkó ji šumé tolaži sercé,
 Ubogi nesrečni siroti!

Tudi zdaj jo je poslušal Marko, ali ne na ravnem polji, travo kosé; po gozdu je pohajal blizo njé, ter cvetic je nabiral svoji nevesti! Na skalo je bil ravno splezal, kjer je videl posebno lepo, redko cvetico, to ji mora prinesiti. Ko začuje petje, sede verhu skale in poslušá; v presladkih čutih se mu srečna duša ziblje. Ko petje potihne, približa se pevki ter ji pomoli nabrane cvetice:

„Lepih, plemenitih cvetic imate na vertu, Rosana; ali jaz ne vem, kako je to, take so mi vendar še ljubše.“

„Meni tudi!“ priterdi mu Rosana ter si vtakne cvetice v nedrije. „Ali je pa tudi prav, Marko, da se tako trudiš po gozdu? Slab si še!“

„Jaz slab?“ nasmehne se mladenič ter zgrabi z eno roko debelo parobkovo korenino, ki je na pol gledala iz tal. V hipu je bila izravana in stari parobek je visel na stran. Ali dalje Marko ni smel izkazavati svoje kreposti. Zapovedno mu migne Rosana, da naj miruje.

„Dovolj! sim sedi k meni, pa miren bodi! Zdaj si še meni v strahu, veš; pozneje pa —“

„Ti meni, kaj? O Rosanka, Rosanka, Bog vedi, kako bo tisto; svojo glavico imaš, svojo termico; udati se mi bo v božjo voljo in tvojo; bodi mi milostna gospa!“

„Ti se me bojiš?“ vpraša ga deklica ter se ozre vanj z neskončno ljubeznjivim, sladkim nasmehom. Ubogi Marko je bil v grozoviti stiski; od njegovih ust do njenih je bilo tako blizo, tako strašno blizo! Ali Bog ne daj! Rosana ga je imela v strahu, samo geniti se ne! V tem žalostnem stanju obraz Markov ní kazal kake posebne modrosti; žalostno ga je bilo videti, usmiljenja je bil vreden, ali Rosana ni bila usmiljena. Prizadeval si je po vsej moči, da mu pride kaka druga misel, in res mu je prišla.

„Zdaj je priložnost,“ reče ji kolikor more resno in možko; „ne izpusti te, nič ti ne pomaga, povedati mi moraš, jasno, razložno, brez okolišev!“

„Kaj tako strašnega? Bojim se, Marko.“ Ali njeno obličje ni kazalo, da bi se bala.

„Ako bi se ne bila zgodila ona nesreča, kako bi bilo zdaj, Rosana?“

„Pustiva to, Marko; bodi zadovoljen, da je tako; zakaj? ne vprašaj!“

„Ne, tako me ne odpraviš, Rosana. Vedeti moram vso resnico, drugače nimam miru. Rada me imaš torej samo iz usmiljenja?“

„Vedno, sem te rada imela Marko; kako bi te ne bila? Tako po bratovsko si skerbel za ubogo, zapuščeno siroto, ki ni imela prijazne duše na svetu, razen tebe, moj Marko. V tvojem zavetju sem bila varna vsake — nadležnosti; saj veš, kako je v takem življenju. Ne spominjaj me dalje onih žalostnih časov!“

„Ali kazala mi nisi nikoli, da me imaš rada; če si me res rada imela, kakor praviš.“

„O rada imela, rada. Ali čislala sem te, spoštovala; poznala sem te, dasi sem bila še otrok skoraj, kako dober, blag, plemenit mladenič si ti, ne tak kakoršni so bili tvoji verstniki. Kedó in kaj sem bila jaz? Ti si bil vreden najboljšega dekleta. Kaj sem hotela jaz uboga sirota brez matere in očeta! Vsega ti ne morem povedati, samo to: Na smertni postelji so mi izročili mati sveto dolžnost, da naj iščem po svetu očeta, da naj jih, ko ga najdem, opravičim pred njim. Druge misli nisem smela imeti, greh se mi je zdelo, Marko.“

„In ko si slednjič našla očeta? Z mano si bila vedno enaka.“

„To je bilo zopet nekaj drugega. Ali ti moram tudi to povedati?“

„Vse moram vedeti.“

„In ako ti rečem samo: Rezka, ali ti ní to dovolj?“

„Jaz sem počasne glave, Rosana; kaj je ta deklica med nama?“

„Rada te je imela, in kako! Tudi ti, mislila sem, imaš jo rad: zakaj pa ne? Vsi ljudje so govorili, da bosta mož in žena, kaj sem se hotela jaz vrvati med vaju! Molčala sem, skrivala sem svojo ljubezen: naj te ima, dejala sem, da bodeš le srečen; kaj meniš, da mi je bilo lahko, Marko!“

Globoko ginen ji poda Marko roko:

„Ti si blaga deklica, Rosana!“

Pri tej priči pristopi oče k njima. Nista se prestrašila.

„Bodita srečna, otroka moja,“ reče jima oče slovesno. „Marko, izročam ti, kar imam najljubšega na svetu. Ljubi svojo ženo, veruj in zaupaj ji; njej veruj in zaupaj, ne svojim prijateljem!“

* * *

Nekoliko dni potem se je razlegalo grozovito pokanje in bobnenje po ozki dolinici. Zajci po bližnjih gozdovih so mislili: Zdaj je sodnji dan, in bežali so zbegani, ne vedi kam, da so jih komaj peté dohajale. In vendar se ni nihče pečal zanje, vsaj za žive ne! Ženitovanje se je praznovalo v gradu, ženitovanje, da ní bilo takega v tem kraji, kar stare ženske beračijo, in ga tudi morebiti z lepa ne bode.

Za svate sta bila tudi Somak in oče Jelenko. Kaka čast! Zlasti Somrak se je kaj po konci deržal, da bi ga bilo, kar naj več moči, dobro videti. Ní čudo! Grajska nevesta mu je, nekaj dni poprej, mlado Somračico pri kerstu deržala, kako da bi ne bil imeniten! To je z velikim veseljem in ponosno pripovedoval vsakemu, kedó ga je hotel poslušati, tudi po dvakrat. Za družico je bila Gregorjeva Rézka, lepa družica še lepši nevesti.

Dobre volje so bili. Govorilo se je celo, da se je stari oče Jelenko sam slednjič enekrati zasukal. Nemogoče ni, ker pili so tudi „tistega, ki zamaške vèn meče.“ Vsega je bilo dovolj, tako da so se mize šibile. Na versto so hodile vmes tudi take jedi, da je bil oče starešina večkrat v zadregi, ne vedoč, kako bi začel. Težko obloženi so se vračali gostje od pojedine domóv. Mladi Somrakov zarod ní mesec dni potem pogledal črnega kruha.

Oče Jelenko je ostal do smerti v gradu. Da bi jim bil stare zibeli popravljaj, kakor Somraku, to ní verjetno; Marko in Rosana sta si lahko novo kupila, kader in kolikorkrat je bilo treba. Zato pa ni bil čisto brez dela; povsod je bil za rabo. Posebno rad pa je pestoval kolikor mu je to pripuščal stari oče, in dober pestún je bil Jelenko, zlasti po leti pod milim nebom, ker je otroku na kolenih dobro senco delal sè svojim rujavim širokokrajnim klobukom. *B. M.*

PERIKLEJ.

(Konec.)

Periklej je bil tedaj samovladec brez samovladne oblasti, bil je gledé na pravice enak vsem svojim soderžavljanom, le da mu je ljudstvo leto za letom iz proste volje najimenitnejša častna mesta izročevalo.

Izmed čestí, ki se niso po srečkanji, temveč po izvolitvi oddajale, ker so zahtevale posebnih sposobnosti, bila je najimenitnejša čast vojvodska. Vojvode niso imeli vojne moči samo na suhem in na morji, oni so tudi ravnali vnanje zadeve in sim spadajoče postave za zbor pripravljali, ter čuvali mestno varnost; zato so imeli tudi imenitno pravico deržavni zbor sklicavati ali razpuščati, ako bi to javna varnost zahtevala. Periklej je imel zarad svojih vojvodskih zmožnosti táko zaupanje naroda, da so ga vsaj od l. 444. berž ko ne leto za letom za vojskovodjo volili, in včasi še s posebnimi pravicami, tako da so poleg njega voljeni deveteri vojskovodje, ki so po večem njegovi prijatelji bili, imeli samo častna mesta brez moči. Zato ga navadno na slikah vidimo s čelado, ker so ga bili Atenjani najbolj v tej opravi vajeni videti, ne pa, da bi bil, kakor so mu komedijepisci oponašali, svojo nekako podolgasto glavo z njo zakrival.

Leta 445. je po njegovem prizadevanji bil sè Sparto mir sklenen na 30 let. Sicer je prav jasno videl, da ta mir ne boče tako dolgo terpel, ali hotel je vsaj nekoliko let imeti mirú, da bi se pripravil za veliki boj s peloponeškim tekmeecem, do katerega je moralo priti preje ali pozneje. Nemirni, vročekervni Atenjani so sicer sanjarili še o veliko imenitnejših vojskah, po katerih bi si prisvojili primorske dežele, ki so bile še pod Perzijani: Egipet, Sicilijo, Kartagino itd. Ali Periklej je te prenapete sanjarije ostro zavračal in kot edini namen postavljaj svojim Atenjanom ukrotiti Sparto. Zato je Atene in pristan Pejrajevski še bolj uterdil in skerbel za dostojno vojno

brodovje. Vsako leto se je nekaj novih bojnih ladij napravilo, z novimi stroji po novih iznajdbah oskerbelo, in vse je bilo vedno na boj pripravljeno; 60 „trijer“ pa je razen zimskega časa vedno po ajgajskem morji križem jadralo, da so kupčijo varovale, zaveznike nadzorovale in tuje bojne ladije odvrčale; 300 ladij pa je bilo vedno pripravljenih po pristaniščih, da lahko 60.000 vojakov po morji odpeljajo.

Za nadzorovanje zaveznikov je bila že prej vpeljana sistema „kleruhij“, in Periklej jo je, toda zmerno, tudi upotreboval. V zavezniška mesta namreč, ki so se kakor koli pregrešila, pošiljale so se kolonije Atenjanov, katerim so se upornikom vzeta zemljišča v last razdeljevala. Take kleruhije so ob enem odnašale, kar je bilo v Atenah preveč prebivalstva, katero se je o ugodnih razmerah vedno bolj množilo. Tudi v drugih deželah so se gerške naselbine o Periklejevem času ustanovljale. Najjimenitnejši ste bile Thurioi in Amphipolis.

Perikleja najjimenitniše vojaško dejanje je ukrotitev odpadlih zaveznikov Samljanov. Otok Samos je bil ena izmed tistih zavezniških držav, katere so še precej veliko svojo avtonomijo obdržale. Ko se je l. 440. zahtevalo, naj se v svojem prepiru z Milečani podveržejo razsodbi Atenjanov, to so se ustavili. Pa Periklej jih je hitro ukrotil s 40 ladjami in na mesto aristokratske jim je postavil demokratsko, Atenam prijazno vlado. Pa aristokrati so se zopet vlade polastili, ter v zvezo stopili z nekim perzijanskim satrapom in z Bizantijem. Pa zopet je bil Periklej hitro tu, premagal je samljansko brodovje in po kratki izverstno ravnani oblegi vzel mesto Samos.

To hitro, odločno in ostro ravnanje je druge zaveznike ostrašilo in jih tem bolj v pokorščini do Aten držalo in uterjevalo atensko verhovno oblast čez zavezne otoke. Periklej ni bil premagalec, ni bil tak, da bi si bil za svojo nalogo postavil v vojskah si pribojevati deželo za deželo, in druga ljudstva krotiti, ker je sprevidel, da to ne bi bilo v prid lastni domovini. Atene pa je hotel kolikor mogoče povzdigniti, da bi bile v vsakem oziru vredno središče vsega tedanjega omikanega sveta. Nekoliko so to že bile, kar je Periklej želel. Da bi pa še več dosegel, izmislil si je v ta namen lepo misel.

Pregovoril je Atenjane, da so 20 čez 50 let starih čestitljivih mož razposlali v vse gerške države in državnice, kar jih je bilo pri azijskih Joncih in Doreih, po otokih, ob Helespontu in po Trakiji in ostali Gerčiji, naj bi poslali svoje poslane v Atene, da bi se tam skupno posvetovali, kako bi zopet sezidali od Perzijanov porušena svetišča, kako bi se izpolnile zaostale, še o perzijanskih vojskah bogovom storjene obljube gledé na slovesne daritve, in kako bi bilo mogoče zavarovati svobodno plovitev po gerškem morji in zagotoviti mir med državami. Hotel je zopet zbuditi panhelensko čutje, kakoršno se je kazalo za perzijanskih vojskâ in pokazati helenskemu

svetu, kako si državica, ki ga je barbarov rešila, prizadeva oteti ga pogube preteče mu iz medsebojnih večnih razpertij.

Lepa ideja! ali Spartance je to preveč zbôlo, da bi morali Atenam prepustiti prvo mesto, katero so vedno sebi lastili. Nekoliko državic je za njimi potegnilo in lepo upanje Periklejevo, videti zbrane v Atenah zastopnike gerškega rodu od vseh strani, splavalo je po vodi.

Imenitna čast, katera se je Perikleju razen vojvodske mnogokrat zaupala, bilo je zavezniško blagajništvo, t. j. on je bil ud tistega odbora, ki je denarne zadeve zavezniške upravljal in iz zavezne blagajnice dajal tudi atenski državi denar za razna plačila, za stavbe in slovesnosti.

S Periklejevo idejo, povzdigniti Atene za središče vsega gerškega življenja, vjemala se je njegova skerb za olepšavanje mesta s krasnimi stavbami in izdelki kiparske in slikarske umetnosti. Mož, kateri je za njega vodil in nadzoroval to olepšavanje, bil je največi umetnik gerški — bil je kipar Feidias. Največ se je storilo za atenski grad, za „akropoljo“, ki je bila posvečeni sedež domačih bogov.

Na najvišem mestu sta tam deviški boginji Ateni sezidala Iktinos in Kallikrates krasno svetišče „Partenon“ iz belega penteliškega marmorja, tako lepo, da zbuja v nas še zdaj občudovanje, ko je že toliko v teku časa terpelo, posebno ko so leta 1687. Benečani oblegali Atene; in v najnovejših časih je lord Elgin kolikor je mogel kipov, ki so služili v olepšavo, snel in v britanski muzej odnesel.

Skulptúr je bilo zunaj vse polno od Feidijeve mojsterske roke: znotraj pa se je bliščalo od zlata in slonove kosti; njega mojstersko delo, boginja Atena, najlepša dika vsega svetišča. Stoječi kip je bil 15 metrov visok; lice, roke in noge so bile iz slonove kosti, oči iz dragega kamenja, vse drugo iz zlata.

Vstrie Partenona je bil zelo stari tempelj „Erechteion“ prav za prav dvojno svetišče, eno posvečeno boginji Ateni, varuhinji mesta, drugo Posejdonu Erechteju.

To poslopje je v perzijanskih vojskah veliko škodo terpelo. Za Perikleja se je začelo sijajno prenavljati. Dokončane so pa bile vse poprave še le proti koncu peloponeške vojske.

Na prostoru pred tem svetiščem je stal velikanski kip Palade pervobojnice (Promachos) brez stala 50' visok, iz bronu lit in tu pa tam pozlačen. Zlata ost njene sulice se je od daleč že vselej zasvetila mornarjem, kakor hitro so objadrali Sunijski nos. Tudi to delo je Feidias osnoval in začel, toda popolno izgotovljeno je bilo še le po njegovi smerti. Ena najkrasnejših stavb iz tistih časov pa so bile Propylaje, iz belega marmorja sezidano poslopje, ki je bilo vhod na akropoljo.

Razen teh velikanskih stavb je Periklej dal še postaviti „Odeion“, malo gledišče. Vse te stavbe so atensko državo stale ogromne vsote. Pa to ni bil zaveržen denar. Blagajnica je bila polna; zaradi tega ni državljanom nič novih davkov priraslo.

Vsakemu državljaniu pa, ko je ogledoval vse te krasne stavbe in umotvore, se je ponosno širilo serce, ljubezen do atiške domovine je rasla, kajti reči si je smel, da ga ni po vsej Gerčiji lepšega mesta od atenskega, in upati je mogel, da bodo ta od večno pomladanskega diha in nikedar starajočega se duha prešinjena dela še v daljnji bodočnosti pričala o atenski slavi. Imeli pa so vsi ti izdelki umetnosti tudi blažilen vpliv na ljudstvo, kakor ga ima zmirom prava umetnost. Duh veličastnosti in pobožnosti, ki se je v njih izražoval, budil je v sereih Atenjanov blažje čute, bolj vzvišeno mišljenje.

Pa še drugo zaslugo ima Periklej pri teh stavbah. Gerki se namreč niso mogli odkrižati mnenja, da je vsako obertniško delo sramota za svobodno rojenega Gerka in da pristoji le sužnju. Pri tem pa najviše umetnosti niso ločili od prostega rokodelstva. Občudovali so umotvore, ali sami so se nekako sramovali biti umetniki. S tem, da je Periklej mnogobrojne trume umetnikov okolo sebe zbiral, posebno pa, da je bil nekaterim oseben prijatelj, kakor Feidiju, priboril je delu zlasti umetniškemu nekoliko več čestitosti. Da ti predsodki niso bili splošni priča ravno veliko število svobodnorojenih umetnikov, ki so v tistej dobi nastopili.

Ko bi bil Periklej še nekoliko časa vladal atensko državo, odgojil bi si bil gotovo tudi zarod po svoji volji, kateremu bi bil smel o svoji smerti mirno izročiti svojo domovino. Ali vnela se je peloponeška vojska, za katero je Periklej že dolgo časa svojo domovino skerbno pripravljal. Ta burni čas so porabili aristokrati in Periklejevi osebni neprijatelji, začeli so derzno vzdigovati svoje glave in preganjati najprej Periklejeve prijatelje.

Najprej so umetnika Feidija zatožili, da je od zlata, določenega za zlati plašč boginje Atene, nekoliko záse na stran dejal. Svojo nedolžnost je izpričal s tem, da je dal tehtati plašč; ali lotili so se ga v drugič. Na velikem ščitu boginje Atene v Partenonu je bila upodobljena bitva Kentavrov, na katerem je dvoje lie bilo zelo podobno Periklejevemu in Feidijevemu. To se mu je štelo v brezbožno oskrunjanje svetišča. Veržen v ječo, umerl je v njej Feidij, kakor Plutarh pripoveduje, nekaj od žalosti, nekaj od starosti pred koncem preiskave. Zdaj so se lotili modrijana Anaksagore, starega učitelja in prijatelja Periklejevega. Diopetes je ljudstvo šuntal, da je sklenilo, vse, ki so derzavno vero zatajevali in o božjih rečeh modrovali, pred sodbo poklicati. Tako je bil pozvan tudi Anaksagora. Periklej se ga ni upal rešiti pred razdraženo množico in mu je svetoval, Atene zapustiti. Tako je ta veliki modrijan moral umreti v prognanstvu v Lámpsaku. Zdaj je še versta prišla na Aspazijo. Nek komedijepisec jo je zatožil zaradi brezbožnosti in pa da Perikleju daje priložnost shajati se z prostorojenimi Atenjankami. Tu pa se Periklej ni mogel udati; on sam je kot njen zagovornik stopil pred ljudstvo sè solznimi očmi proseč, naj mu vendar toliko žalitev prizanesejo, spoznali so Aspazijo za nekrivo.

V peloponeški vojski je bil za vojskovodjo izvoljen; v njegovih

rokah najbolj je bila osoda Atenjanov, in ni dvomiti, da bi bil ladijo svoje domovine iz teh burnih časov srečno pripeljal v ladijestajo. Ali nesreča, na katero nikedó ni mislil, poderla je vse. Strašna kuga je že drugo leto začela razsajati po Peirajeji in po Atenah, kjer je bilo od vseh strani toliko ljudi v tesnih prostorih nakopičenih. Splošni obup so Periklejevi sovražniki porabili, da bi ga poderli. Ljudstvo je v svoji stiski in težavi rado verovalo, da je Periklej kriv vse nesreče, da se stari greh Alkmajonov zdaj kaznuje na državi, ki ima na čelu enega njegovih potomcev.

Ko je službeno leto poteklo, moral je račun položiti. Nasprotniki so ga zatožili, da niso računi v redu. Porotna sodnija ga je za krivega spoznala in ga v denarno kazen obsodila. Tudi je bil izgubil vojvodsko čast. Po dolgem času je bil zopet državljan, ali brez vsake častne službe. Dostojno je prenašal to krivico in se je odtegnil javnemu življenju. Ali tudi v domačem življenji ni našel tolažbe. Ko je izgubil staršega sina, svojo sestro, naposled tudi najmlajšega sinka, ni se mogel zdaj solz zderžati.

Ljudstvo je spoznalo, da brezi Perikleja ne more biti, in ko so neodločni vojvodje pred nje stopali, kmalo so spoznali razloček med njimi in Periklejem; vsi so hrepeneli po njem in zopet je bil poklican v javnost.

Brez jeze je zopet opravljal svojo vojvodsko službo — pa le za kratek čas. Kuga je vzela tudi njega. Ko je že toliko da ne umirajoč, slišal prijatelje hvaliti njegova dela — mislili so, da je že mertev — vzdignil se je še enkrat in rekel: „Čudno, da se le tega s pohvalo spominjate, kar mi je le sreča naklonila; kar je pa najlepše, najpoglavitnejše, to ste pa pozabili, da namreč nikedar noben Atenjan zaradi mene ni oblekel žalne obleke“.

M. P. ...

POTERGANE STRUNE.

(Konec.)

Drugi ne vsi, a dekleta po vasi so dobro vedele, da je tlela v Leničinih persih nekedaj, in če sedaj ne več, pa vsaj še nekaj časa po Valentinovem odhodu ona čut, ki ji pravijo vsi ljudje ljubezen.

Pa kako se je neko nedeljo začudil ta mladi svet, ko so Lenico z lece doli oklicevali, todà ne z Valentinom, nego z nekim verstnikom njegovim. Da se ta ženitev kuje, se ve da ni bila skrivnost, todà da je vse le boj sè senco, to prepričanje je imel vsak, ki se je še za te stvari sploh brigal. Lenico so poznali, da se sè silo pri nji malo ali pa nič ne opravi in oče Brodarjev so bili dovolj moža, da so znali in hoteli presoditi, da se s človeškim srcem, posebno če je žensko, naj nikári ne igra.

Zatò ni maral ne eden, ne drugi terditi, da je stvar z Valentinom in Lenico pri kraji. Tako očitno izogibanje veljalo je celo mnogokomu za nasprotni dokaz in podtikali so Lenici, da snuje to

ženitev le na videz, češ, Valentin naj bi bil s tem toliko preje prisiljen k izjavi svojega mnenja.

Préd poroko se lahko vse razdere — sto in stokrat se je to že zgodilo. Te resnice so bile nedvomne, očitno in glasno se pa o njih seveda ni moglo in tudi ne smelo govoriti. Modrih glav, ali jih ni povsod na ostajanje?

Pervi oklic jim ni omajal prepričanja. Za prvim je prišel drugi in tretji in zatem je bila — poroka.

Svatovščino so praznovali slovesno, ker bogata sta bila ženin in nevesta. Veselja je bilo na vseh koncih in krajih na zasipe. Vse je vriskalo, pelo in plesalo, žalostnega obraza nisi videl, če se izvzame nevesta, kar pa se vselej lahko vidi in ni nič nenavadnega. Korak ta je imeniten in težaven, saj pripelje človeka z norčave mladostne poti na resno stezo, na težavna, sto in stokrat s ternjem posuta tla. Vse prihodnje dolžnosti, vse mogoče nesreče in bolesti zaganjajo se ta dan in ta večer z vso svojo močjo v mlado serce, ter grejejo na njem svoje ledene, ostudne glave.

Vse čuti razen veselja so si priborile nocoj vhod v nevestine persi in najboljša šala ji ne more razkleniti ustnic v ljubeznjiv, dobrodejen nasmeh. Kadar je veselje najglasneje, izmakne se tiho in počasi od mize, ter sede ven na klopico pred hišo v temno noč, kjer vodi brezštevilno neljubih misli po svojem žalostnem sereu na sprehod. Kadar jo pride ženin prosit nazaj mej svate, najde jo zamišljeno in zajokano. — Nič novega, nič nenavadnega, tako se godi vselej, tako se godi vsaki, težko, da bi kateri ta žalost prizanesla.

Približala se je polnoč.

Ta trenotek je lep, ob enem pa žalosten za nevesto in tudi svatov je ta in oni ginjen, kedar se postavi pred nevesto torilček na mizo in ji sname njena družica venec iz las, ter ga položi pred njo. Mnogokatera solza kane takrat iz nevestinih oči na dragi zaklad, a — godci zatrobijo nove raje.

Lep simbol je to, lep simbol koraka v drug stan, ki ni več sè cvetlicami olepšan, ni več z vencem ovit.

A čujte, ura gre že na polnoč, pa kje je nevesta? — Ali jo je kedó videl? — Nikjer je ni najti, od nikodar priklicati. Vse iskanje, vse pozvedovanje je zastonj. Ljudje zunaj okrog hiše, ki gledajo pri oknih v svatovsko sobo, ti so jo videli sicer mimo iti, in tudi, da se je zavila okrog ogra po vasi doli nekam, todà kam? Tega ne vé nihče! Mordà na očetov dom, k Brodarjevim? Tudi tu nič ne izvedó, saj je hiša zaperta, doma ni nikogar, domači so mej svati, hlapci in dekle na plesišči na podu, pastir pa leži na vroči peči v svatovski sobi, ter ima danes med verstniki njegova beseda največo veljavo.

Zastonj je iščejo eno in dve uri!

Tesna groza se polasti svatov in ko zaukaže ženin godecem mir, nastane tiho mej obilimi gosti, kakor bi ležal merlič sredi sobe na odru. Le šepetaje izražajo svoja mnenja, in vsakedó je prepričan,

da se je nevesti pripetila nesreča. Toda kje? — Drug za drugim se začno sedaj spominjati, kakó čudnega obnašanja je bila nevesta danes ves dan. Davi je že k poroki pozvanjalo, ko je bila še vedno v svojo sobico zaperta. Oče Brodar so morali sami noter, pa kaj ugledajo? — Na tleh pri stolu je klečala v solzah zatopljena. — In dalje se začno svatje spominjati, da takega čudnega, strašnega „dà!“ še niso čuli nikoli pred nobenim oltarjem. Tako močno ga je izkličnila, da so se potresla okna po mali cerkvi. Takega kaj se ni še slišalo. In ko bi je ženin ne bil v roke prestregel, zgrudila bi se bila na tla. — Sploh je bilo vse njeno denašnje obnašanje tako, da se je nekemu od vseh strani priterdilo, ko je dejal, da je nevesta zblaznela, premagana morda po obilnih čutih današnjega dne.

Iskali so je še do belega dne, a ko je bilo vse prizadevanje zastoj, vstal je ženin, ter oznanil, da je svatovščina končana.

In svatje so se razšli, pa s takimi čuti gredó prijatelji od pogreba domov s pokopališča, kjer so pustili enega iz svoje srede.

VI.

To noč je Valentin nenavadno dolgo delal. Pozno v noč pa mu moči odpovedó in glava se mu izmakne na roke, s katerimi se je na mizo naslonil. Premagan po utrudljivem delu, zaspal je pri goreči luči.

A ni še dolgo počival, — proti polnoči je bilo — ko se priplazi okrog ogla tiho in počasi bela ženska podoba. Vežna vrata so bile le prislonjene. Pazno se ozrè enkrat in drugokrat po temni noči, je li ni opazilo kako sovražno oko, potem pa pritisne varno na kljuko, ter odpre vežo. Z groznim glasom, s takim, kakor govoré v pravljicah merliči z njim, zakliče: „Valentin, Valentin!“ a to so bile pa tudi vse njene zadnje moči. Pala je — poklekniti je mislila — na tla, kakor vojak na bojnem polju, ki sreča sè svojimi persi sovražnikovo kroglo.

Valentinu se je to vse preurno zgodilo. Prestrašil se je in planil iz spanja, kakor bi se bil lastil razbojnik njegovega življenja. A na drugi hip ga spreletita mraz in vročina. Tesno se izvije iz njegovih razburjenih pers izdih: „Lenica!“

Tu leži pred njegovimi nogami, na pol mertva, mertva morda, saj ji še žila ne utriplje.

Kmalo se mu posreči izbuditi jo iz omotice. Sè začudenimi očmi pogleda okrog sebe, kakor bi se hotela spomniti, kje da je. Ko spozna Valentina, šine ji lahka tenka rudečica v blede obraz, sè silo se spnè kvišku, ter se obesi z vsem svojim životom okrog njegovega vratu: „Valentin, reši me, reši, na lasu visim ob prepadu, iz katerega steza obup svoje bele roke proti meni“.

„Molči!“ pravi ji Valentin, „ne napenjaj svojih moči, bolna si“.

„Dà, bolna sem, Valentin!“ pravi z neko blazno nemirnostjo.

„Grešila sem, glas, ki je tu notri govoril, klical, zadušiti sem ga hotela, tebi, meni in Bogu na kljub“.

Zopet ji poidó moči in z obema rokama si pokrije obraz, pa bliskoma skoči na noge, ko se dotakne venca na glavi. Izterga si ga z lasmi vred, ter ga verže v sredo sobe: „Jaz ostanem tu, nobena zemška moč me ne odpravi več od tvoje strani in povrnile se mi bodo zopet one blažene ure, tisti dragi čas, ki me je kedaj vodil skozi nebeške dni. Valentin, daj mi roko, reši me, odpusti in pozabi vse“.

„Lenica!“ zažuga Valentin, ter stopi za korak od nje. „Moja roka se ne sme proti tebi stegniti, ker po potih skoz življenje te vodi odslej skerb in ljubezen tvojega moža. Najine poti ste šle narazen, Bog ju je nama odkazal. Danes si dala svojo besedo večne zvestobe, dala si jo njemu in Bogu. — Ali si pozabila. česar sem te učil in na kar si me pred leti sama opominjala? Dana beseda naj bode človeku sveta, ako jo človek dá človeku. In naj bi ne bila sveta, ko se dá pred oltarjem, Bogu samemu? — Idi sedaj, pogrešajo te že, in moli, da ti Bog ta sedanji greh odpusti. Idi k svojemu možu nazaj, ter mu skesana obljubi še enkrat sveto zvestobo do zadnjega izdih!“

„Valentin, reši me! Prišla sem do semkaj, nazaj ne vem, ne morem. Pokaži mi pot, ki me bode rešila pogube. Tu pri tebi čem ostati na vse večne čase“.

Resnega obraza pa ji Valentin odverne: „Idi, ter ne skušaj božje jeze! Mej nama je končano vse, tolaži se in moli, da bodem znal nositi svoje gorje. Za zadnji up me je svet ogoljufal“.

„Valentin! usmili se me, Valentin!“

„Jaz sem izgovoril, idi!“

„Torej z Bogom, Valentin“, zakliče mu z groznim glasom, hoče ga še poljubiti, ali Valentin se brani, potem izbeži pobravši venec od tal, kakor preganjana divjačina. „Valentin, moli za me!“

* * *

V onem prepadu, kamor je Valentin nekedaj vergel svojo piščalko, našli so tretji dan Lenico v svatovski obleki z vencem na glavi, v naročji pa je deržala z obema rokama oklenjeno ono podobno, katero ji je Valentin nekedaj podaril v spomin.

Bodi ji zemljica lahka in pomirjena njena duša!

In kader so jo pokopali — bil je tudi Valentin pri pogrebu — dal je od one skale, na katerej je vžil toliko sreče in veselja, odlomiti velik kos, ter ga pripeljati v svojo delarnico.

Jeseni, ko je jelo padati listje z drevja, našli so neki dan Valentina, ki je že dalj časa hiral, mertvega.

Utergala se je zadnja struna!

Našli so ga naslonjenega na ravnokar izdelan nagroben spominek, zravno njega pa je ležal list, ki je pripovedoval, kaj se je godilo oni svatovski večer. K sklepu je bila izražena želja, naj po-

ložé njegovo truplo zravno popojne, da bosta ljubeči se serei združeni vsaj v merzli zemlji.

Ono podobo matere božje pa so postavili na kraj nesreče in gospod župnik so jo dali čez in čez pomalati z debelimi kričecimi barvami. Greh se jim je zdelo, da bi nosila poteze one grešnice na svojem obrazu. Kader so pa g. župnik umerli in je prišel mlajši naslednik na njihovo mesto, izprosil je nekedanji kaplan duške vasi, oni dobri Valentinov prijatelj, ki je znal ceniti nadarjenost nesrečnikov, da se je umetno izdelana podoba matere božje vzela znad prepada, odluščila se debela barva z nje, ter se postavila v cerkev, kjer stoji še danes in je na glasu čudodelne podobe.

* * *

To je zgodovina onega velikega, lepega nagrobnega spominka na pokopališči duške vasi. Tako velik, tako bogat ni nobeden. Priprost mož in priprosta ženska počivata pod tem težkim kamenom.

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Konec.)

Vukov pravopis je imel mnogo nasprotnikov; zlasti ni ugajal Milošu Svetiču (Hadžiću). Vuk je namreč vzel v kirilico čerko „j“, katere še do tedaj niso Serbi rabili. Zagledavši ta „j“ v Vukovem pravopisu, mislil je Miloš Svetić, da Vuk namerava priversti pravoslavne Serbe k Rimu — zahodnji cerkvi, češ, ker čerko „j“ imajo vsi rimokatoliški narodi, in ker ta nesrečni „j“ molí v kirilici na spodnjo stran izmed drugih čerk in se zavija kakor kak rep, zabavljaj je Miloš, da namerava Vuk Serbe „porepiti“, ne domislivši se pri tem, da čerka „j“ nima v sebi nič rimokatoliškega, in da je „j“ bil še prej kakor rimski papež, saj nedolžna čerka „j“ sama na sebi ni tako vabljava, da bi kakega pravoslavnega Serba privabila v rimokatoliško cerkev. Ta abecedna vojska med Vukom in Svetičem je terpela dolgo časa, dokler ni prišel učeni jezikoslovec Gjuró Daničić, ter jo je končal na korist Vukovemu pravopisu. Tudi serbska vlada ni mogla videti Vukovega pravopisa, ter je prepovedala, da bi se knjige tiskane v Avstriji z Vukovim pravopisom smele rabiti v Serbiji. Še le l. 1859. je preklicala vlada svojo prepoved. Gotovo bi bil Vuk še prej in veliko več koristil serbskemu slovstvu, ko bi ga sama vlada in pisatelji ne ovirali v njegovem velikem delovanji. T.

Poprava. V 20. listu, stran 306. v 14. verstici beri: „čuti ni bilo glasú razen prijetno šumečega potoka“. Predlog razen je izpadel, kar so lahko opazili sami bralci Zvonovi. — Na str. 329. v 19. verstici od zgoraj popravi čedna namesto čudna; stran 329. v 2. verstici od spodaj podirajoča namesto podpirajoča; str. 330. v 4. verstici od zgoraj čute namesto čuti.

Opomba. Danešnjemu listu je priloženo „Vabilo“, katero je tiskano za „kazalom“. S tem listom razpošiljamo tudi „zavitke“ za letošnji Zvon in „Kazalo“. Sam list je narasel za dve strani zaradi obilega gradiva.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za polleta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in P. Horn.

